

Odpovědnost za vady a škody

Minule jsme příliš optimisticky slíbili, že se už v tomto čísle vynosnažíme problematiku odpovědnosti za vady výrobků uzavřít. Laskavý (a trpělivý) čtenář snad promine – nepodařilo se. Dnes toto téma dokončíme alespoň z pohledu obchodního zákoníku; občanský zákoník a pokus o celkovou rekapitulaci zbudou na příště.

V soukolí obchodního zákoníku

V minulém čísle jsme se začali zabývat odpovědností za vady při prodeji např. HW a SW podle obchodního zákoníku a skončili jsme u důležitosti jasného ujednání ve smlouvě tak, aby bylo zřejmé, co v případě závad je vadou podstatnou a co nikoliv.

(Než budeme pokračovat, připomínáme, že kromě odpovědnosti za vady *prodané věci* upravuje obchodní zákoník i další odpovědnosti, a to v případě *smlouvy o prodeji podniku* (§ 484 – 486), *smlouvy o dílo* (§ 560 – 565), *smlouvy o koupi najaté věci* (§ 495). Odpovědnost za vady díla je obdobná odpovědnosti při prodeji věci a ostatní úpravy nejsou z hlediska tohoto článku aktuální, takže se budeme nadále zabývat odpovědností při prodeji věci.)

V rámci práva z této odpovědnosti plynoucího však nejde pouze o to, uplatnit určitou vadu, tedy sdělit prodávajícímu (eventuálně s poukazem na jasnou a srozumitelnou kupní smlouvu), co nefunguje. **Naprosto nezbytné je současně říci, co v souvislosti s touto výtkou požadujeme.** Opět je nutné rozlišit, zda jde o podstatné či nepodstatné porušení smlouvy dodávkou vadného zboží.

V případě, že jde o **podstatné porušení**, je možné požadovat odstranění vad jednak dodávkou nového či chybějícího zboží, jednak opravou, případně žádat přiměřenou slevu z kupní ceny anebo odstoupit od smlouvy. Důležité však je rozhodnout se předem: Právo je jednoznačně na kupující, ale pokud je již právní úkon učiněn, tedy odeslán dopis dodavateli, kde např. nárokujete přiměřenou slevu z kupní ceny, pak již nemůžete nárokovat odstoupení od smlouvy či odstranění vady opravou, ledaže se na tom s prodávajícím dohodnete. Pouze pokud žádáte něco jiného než odstoupení od smlouvy a dodavatel vám v přiměřené lhůtě nevyhoví, můžete od smlouvy odstoupit. Jde-li o **nepodstatné porušení** smlouvy, lze uplatnit totéž, co v případě podstatného porušení, s výjimkou odstoupení od smlouvy.

Dvakrát měř, jednou řež!

V souvislosti s uplatňováním vad, zejména jde-li o vztah mezi dvěma podnikateli, znovu připomínáme to, co bylo uvedeno na začátku. Tento článek není detailním návodem pro postup v konkrétním případě, ale pouze obecnou informací. V obchodním zákoně je tato problematika upravena v § 435, 436 a 437 a zdůrazňujeme, že vždy, kdy se kupující rozhodne uplatňovat nárok z odpovědnosti za vady, měl by se s těmito ustanoveními seznámit, vše si předem důkladně rozmyslet, případně věc konzultovat s právníkem. Pokud vytknete vady nesprávným či neúplným způsobem nebo

uplatníte právo, které uplatnit nemůžete, či uděláte jinou formální chybu, může to fakticky znamenat **ztrátu jakýchkoliv nároků**. Bohužel tyto případy se zjišťují až se značným zpožděním, kdy již nelze nedostatek nijak napravit, zejména při soudních jednáních. Řada případů zcela evidentních vad dodaných věcí nakonec skončila ztrátou pro kupujícího jenom proto, že nesplnil formalitty předepsané zákonem.

Popsané možnosti kupujícího mají i některá omezení, která vyplývají z dalších ustanovení obchodního zákona, a je proto nutné se seznámit i s nimi. Konečně pak je nutné zvážit, co je **nejen z právního, ale i z ekonomického či technického hlediska pro kupujícího výhodné**. Odstoupení od smlouvy má např. za následek povinnost obou stran vrátit si přijatá plnění, tedy prodávající či dodavatel je povinen vydat peníze, které přijal, a druhá strana je povinna vydat věci, které jí byly dodány. Odstoupit od smlouvy např. v případě, kdy již byla dodána a instalována podstatná část rozsáhlé počítačové sítě, může být v souladu se zákonem (pokud bylo porušení smlouvy skutečně podstatné), ale současně může být hospodářskou sebevraždou pro kupujícího. Totéž platí i o případě, kdy se nad prodávajícím vznášá přízrak konkurzu, není schopen plnit své běžné závazky, a nebyl by tedy schopen ani vrátit již přijaté peníze. (Pokud právě vzdycháte "To jsme to dopracovali!", těžko se dočkáte jiné odpovědi než obvyklého "co naděláš...".)

Ale dejme tomu, že se odhodláte úkon směřující k odstoupení od smlouvy učinit, úkon má všechny náležitosti, smlouva zanikla a vy byste měli vrátit již převzaté věci. Můžete sice s odkazem na § 151 občanského zákoníku uplatnit své zadržovací právo a nevydat věc do doby, než dojde k zaplacení, ovšem vaše právní pozice ve vztahu k již instalovanému zařízení je velmi problematická. (Myslí se tím to, že de iure nejste vlastníkem, nemáte právo věc užívat, s čímž může být do budoucna spousta komplikací, složitě se budou řešit záruky ap.)

Stejně citlivé je rozhodování, zda požadovat přiměřenou slevu z kupní ceny nebo odstranění vady, případně dodání nového zboží. Také zde je třeba hodnotit nejen aspekty právní, ale i materiální, např. schopnost dodavatele zajistit kvalitní nové zboží nebo kvalitní opravu dodaného zboží. V této souvislosti raději nemyslet na případy, kdy je kupující subdodavatelem pro dalšího odběratele, např. v rámci rozsáhlého subdodavatelského kontraktu, anebo že naopak kupující má reklamovat vůči subdodavatel, který není schopen učinit nic jiného než odpovědnost přenést na skutečného dodavatele či výrobce. Ve všech těchto případech lze pouze doporučit skutečně velmi podrobné smlouvy, které na tyto možnosti pamatují. (A především si dobře vybrat prodávajícího – dodavatele.)

Smlouvy, smlouvy, smlouvy!

Apelů na uzavírání podrobných smluv nemůže být nikdy dost. A budeme v nich dále pokračovat. I když jde o problematiku aktuálnější v případě vztahu obchodník a spotřebitel (ke které se dostaneme příště v souvislosti s občanským zákoníkem), je nutné se i v rámci vztahů mezi podnikateli zmínit o **dokladech ke zboží**. Mezi ně mj. patří i návod k použití, manuály atd. Pokud budou dodány tyto návody v cizím jazyce, může jít – nebo spíše s velkou pravděpodobností půjde – o vadu zboží, která může být reklamována, a mohou být uplatněny příslušné sankce. Oběma stranám, tedy kupujícímu i prodávajícímu, je možné opět pouze doporučit, aby tuto problematiku řádně upravili ve své smlouvě.

V poslední době se oblíbeným instrumentem stalo ujednání o **smluvní pokutě**, kterou mají strany platit v případě porušení smlouvy. V této souvislosti je nutné pouze připomenout, že není-li ve smlouvě ujednáno něco jiného, pak tam, kde byla sjednána smluvní pokuta, **nelze uplatnit nárok na náhradu škody**.

Zákon na ochranu spotřebitele

Ještě než přistoupíme k rozboru úpravy odpovědnosti za vady v rámci občanského zákoníku, je třeba se zmínit o **speciálním zákoně**, který jsme připomněli již v první části tohoto pojednání. Jde o zákon č. 634/1992 Sb. o *ochraně spotřebitele* a zařadili jsme jej před pasáž o občanském zákoníku proto, že (kromě jiného) stanoví povinnosti podnikatele-prodávajícího ve vztahu k fyzické nebo právnické osobě, **kteřa nakupuje výrobky nebo užívá služby za jiným účelem než pro podnikání s nimi** (spotřebitel). Mezi těmito povinnostmi jsou totiž i takové, které mají bezprostřední vztah k odpovědnosti za vady, jak ji upravuje občanský zákoník.

Z hlediska probíraného tématu, tedy odpovědnosti za vady, je významné, že vady výrobků či jiného plnění mohou být dány:

a) rozdílem mezi vlastnostmi, které zboží mělo mít podle smlouvy a ve skutečnosti nemá (např. v počítači chybí jednotka CD-ROM, přestože byla výslovně uvedena v nabídce, objednávce či smlouvě);

b) absencí vlastností, které musí mít zboží z povahy své věci, má-li sloužit k účelu, k němuž je určeno a kupováno (např. v počítači chybí jednotka CD-ROM a počítač byl objednáván či nabízen se specifikací jako "multimediální");

c) absencí vlastností, které předepisuje zákon o ochraně spotřebitele (počítač sice má jednotku CD-ROM, ale ta se musí, aby fungovala, každý den promýt litrem slivovice).

Především vzhledem ke třetí možnosti doporučujeme všem prodávajícím ve shora uvedeném smyslu, aby si tento zákon důkladně prostudovali. Např. podle § 9 odst. 1 *"Prodávající je povinen řádně informovat spotřebitele o vlastnostech prodávaných výrobků nebo charakteru poskytovaných služeb, o způsobu použití a údržby výrobku a o nebezpečí, které vyplývá z jeho nesprávného použití nebo údržby, jakož i o riziku souvisejícím s poskytovanou službou. Jestliže je to potřebné s ohledem na povahu výrobku, způsob a dobu jeho užívání, je prodávající povinen zajistit, aby tyto informace byly obsaženy v příloženém písemném návodu a aby byly srozumitelné."* Dále pak se praví v odst. 2, že *"Povinností uvedených v odstavci 1 se nemůže prodávající zprostit poukazem na skutečnost, že mu potřebné nebo správné informace neposkytl výrobce, dovozce nebo dodavatel. Tyto povinnosti se však nevztahují na případy, kdy se jedná o zřejmé nebo obecně známé skutečnosti."*

Na to navazuje i další ustanovení odst. 2: *"Je-li třeba, aby při užívání věci byla zachována zvláštní pravidla, zejména řídí-li se užívání návodem, je prodávající povinen spotřebitele s nimi seznámit, ledaže jde o pravidla obecně známá."* (Např. že již zmíněnou jednotku lze používat pouze v noci nebo pouze pro nepotištěné CD.) Podle § 11 pak *"Pokud jsou informace uvedené v § 9 a 10 poskytovány písemně, musí být v českém jazyce"* (čímž se nepřímou vracíme k již zmíněnému příkladu vady spočívající v návodu k použití výrobku, který by nebyl v českém jazyce).

Podle ustanovení § 13 *"Prodávající je povinen spotřebitele řádně informovat o rozsahu, podmínkách a způsobu uplatnění odpovědnosti za vady výrobků a služeb (dále jen reklamace) včetně údajů o tom, kde lze reklamaci uplatnit, a o provádění záručních oprav."* Tedy existuje nejen odpovědnost za vady, ale i povinnost o této odpovědnosti informovat.

Obdobná problematika je upravena i v rámci zemí Evropské unie a mj. se zde hovoří i o pojmu, jakým je **předmluvní poučovací povinnost**. I když výslovně nešlo o vadu věci jako takové, projednával Zemský soud v Augsburgu případ dámy, která odmítla převzít zaplacený motocykl zn.

Yamaha, protože prodávající ji předem neupozornil, že není autorizovaným prodejcem, a z toho titulu autorizovaní prodejci nebudou ochotni její motocykl opravovat, protože si jej u nich nekoupila. Soud dospěl k závěru, že prodejce motocyklu byl povinen zmíněnou paní o této skutečnosti informovat, a tedy že to byla skutečnost závažná.

I když jistě rozhodnutí zmíněného zemského soudu není pro naše soudy nijak závazné (jako ostatně kterékoliv jiné rozhodnutí kteréhokoliv jiného soudu), inspirující být může. Pro úplnost už zbývá dodat, že Evropský soudní dvůr, kterému byl případ předložen, nedospěl k závěru, že by v daném případě vymáhání takovéto poučovací povinnosti bylo v rozporu se smlouvou o Evropské unii.

Z pohledu mnoha prodejců SW a zejména HW bude toto zjištění asi překvapující, neboť kromě odpovědnosti za to, že jimi prodaný počítač má v době prodeje slibované vlastnosti a že je bude mít i po dobu záruční lhůty, ještě se mohou dostat do situace, kdy jim bude vytýkáno, že neupozornili na případné komplikace spojené s opravou tohoto zařízení anebo na nějaké jiné komplikace, na které měli v rámci předmluvní poučovací povinnosti poukázat. (Např. uvést, že jednotku CD-ROM v počítači opravuje pouze firma sídlící v Košicích, a to pouze v dávkách 1x měsíčně.)

Tolik o přístupu k odpovědnosti za vady podle obchodního zákoníku. (Pozn. redakce: pokud se vám při čtení tu a tam zvyšovala hladina adrenalinu v krvi, nezapomínejte, že ani autoři článku, ani redakce Chipu zákony nepíší...) Příště už se věnujeme zákoníku občanskému a definitivnímu závěru této problematiky.

Vladimír Smejkal, Tomáš Sokol